

อนุสัญญาสตอกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษตกค้างยาวนาน

(Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants : POPs)

อนุสัญญาสตอกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษตกค้างยาวนาน เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการปฏิบัติการร่วมระดับโลกอย่างเร่งด่วน ในการปกป้องสุขภาพอนามัยของคนและสิ่งแวดล้อมจากสารพิษตกค้างยาวนาน ซึ่งเป็นอีกอนุสัญญาหนึ่งที่มีจุดเริ่มต้นจากการประชุมของสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมที่จัดขึ้นที่เมืองริโอ เมื่อปี 2535 [1] อนุสัญญาสตอกโฮล์ม ฯ นี้ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2544 และเปิดให้มีการลงนามครั้งแรกที่กรุงสตอกโฮล์ม ราชอาณาจักรสวีเดน เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2544 และเปิดให้ลงนามที่สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ตั้งแต่วันที่ 24 พฤษภาคม 2544 ถึง 22 พฤษภาคม 2545 อนุสัญญาสตอกโฮล์ม ฯ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2547 สถานะ ณ เดือนเมษายน 2550 มีประเทศร่วมลงนามแล้ว 152 ประเทศ แต่มีประเทศที่เข้าเป็นภาคีแล้ว 144 ประเทศ [2]

สาระอนุสัญญา : การจัดการตลอดวงจรชีวิต

อนุสัญญาสตอกโฮล์ม ฯ ถือเป็นอนุสัญญาที่ครอบคลุมการจัดการสารมลพิษตกค้างยาวนานตลอดทั้งวงจรชีวิต นับตั้งแต่ผลิตไปจนเป็นของเสีย รวมทั้งการหาทางเลือกอื่นทดแทน การจัดการในขั้นตอนต่าง ๆ [3] ได้แก่

- **สารเคมีที่มีอยู่แล้ว** ภาคีต้องพิจารณาว่าสารเคมีที่มีอยู่สารใดบ้างที่เข้าข่ายเป็นสารมลพิษตกค้างยาวนานตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน Annex D ของอนุสัญญาสตอกโฮล์ม ฯ สำหรับสารที่อยู่ในรายชื่อสารมลพิษตกค้างยาวนานที่ประกาศตามอนุสัญญาสตอกโฮล์ม ฯ แล้ว ภาคีต้องยกเลิกการใช้และการผลิต

นอกจากนี้ อนุสัญญาสตอกโฮล์ม ฯ ยังเปิดโอกาสให้เพิ่มรายชื่อสารมลพิษตกค้างยาวนานที่อยู่ในการควบคุมของอนุสัญญาสตอกโฮล์ม ฯ ได้เช่น เมื่อปลายเดือนมกราคม 2548 รัฐบาลนอร์เวย์ได้เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาประกาศให้สาร Pentabromodiphenyl ether เป็นสารมลพิษตกค้างยาวนานด้วย

- **สารเคมีใหม่** ภาคีต้องมีการกำกับดูแลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการผลิตหรือการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชหรือสารเคมีอุตสาหกรรมชนิดใหม่ที่มีคุณสมบัติเป็นสารมลพิษตกค้างยาวนาน

- **การนำเข้า ส่งออก** อนุสัญญาสตอกโฮล์ม ฯ จำกัดการนำเข้า ส่งออก สารมลพิษตกค้างยาวนานอย่างเข้มงวด และไม่ให้ขนย้ายสารเหล่านี้ข้ามพรมแดนโดยไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ มาตรฐานและคำแนะนำระหว่างประเทศที่มีอยู่

- **การจัดการของเสีย** อนุสัญญาสตอกโฮล์ม ฯ บังคับให้ภาคีต้องจัดทำกลยุทธ์เพื่อจำแนกของเสียประเภทมลพิษตกค้างยาวนาน และจัดการกับของเสียเหล่านี้ด้วยวิธีการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

- **การปลดปล่อยสู่สิ่งแวดล้อม** ภาคีต้องมีมาตรการเพื่อลดหรือกำจัดการปลดปล่อยสารมลพิษตกค้างยาวนานที่เกิดจากการผลิตและการใช้โดยตั้งใจ, ไม่ตั้งใจ (เป็นผลพลอยได้) รวมทั้งจากการเก็บและของเสีย โดยนำแนวคิดเกี่ยวกับ Best Available Techniques (BAT) และ Best Environmental Practices (BEP) มาดำเนินการ

- **ทางเลือก** อนุสัญญาสตอกโฮล์ม ฯ กำหนดให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการศึกษาวิจัยในด้านทางเลือกอื่น

พันธกรณีสำคัญที่ภาคีต้องปฏิบัติ

เมื่ออนุสัญญาสตอกโฮล์ม ฯ มีผลบังคับใช้แล้ว ประเทศภาคีต้องปฏิบัติตามพันธกิจสำคัญ ๆ ดังนี้ [4]

1. ใช้มาตรการทางกฎหมายและการบริหารในการห้ามผลิตและใช้สารมลพิษตกค้างยาวนาน 9 ชนิด ได้แก่
อัลดริน, คลอเดน, ดีลดีริน, เฮนดริน, เฮปตะคลออร์, เฮกซะคลอโรเบนซีน (เฮกซีบี), โม่เร็ก, ท็อกซาฟิน และพีซีบี
2. การนำเข้าและส่งออกสารพิษตกค้างยาวนานกระทำได้เฉพาะตามวัตถุประสงค์ที่อนุญาต
3. จัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติเพื่ออนุวัติตามอนุสัญญาสตอกโฮล์ม ฯ และส่งรายงานให้ที่ประชุมรับภาคี (Conference of the Parties : COP) ภายใน 2 ปี หลังจากอนุสัญญาสตอกโฮล์ม ฯ มีผลบังคับใช้ในประเทศตน
4. ส่งเสริมการใช้สารทดแทน, Best Available Techniques (BAT) และ Best Environmental Practices (BEP)
5. สถานที่ที่มีการเก็บสารมลพิษตกค้างยาวนาน ต้องได้รับการดูแลไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพคนและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งต้องดูแลจัดการของเสียที่เกิดจากสารมลพิษตกค้างยาวนานอย่างเหมาะสม
6. สร้างความเข้าใจเรื่องสารมลพิษตกค้างยาวนานแก่ผู้บริหารและผู้กำหนดนโยบาย
7. เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสารมลพิษตกค้างยาวนานแก่สาธารณะ รวมทั้งกำหนดแผนและแนวปฏิบัติในการประชาสัมพันธ์ให้สตรี เด็ก และผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาทราบเรื่องสารมลพิษตกค้างยาวนาน และภัยอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของคนและสิ่งแวดล้อม
8. สนับสนุนให้มีการวิจัยเรื่องผลกระทบต่าง ๆ จากสารมลพิษตกค้างยาวนานทั้งในระดับชาติและระหว่างประเทศ
9. ตั้งศูนย์ประสานงานระดับชาติเพื่อทำหน้าที่ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและหน้าที่อื่น ๆ

สารมลพิษตกค้างยาวนานที่ควบคุมตามอนุสัญญาสตอกโฮล์ม

ปัจจุบันรายชื่อสารมลพิษตกค้างยาวนานมี 12 ชนิด เป็นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช 9 ชนิด สารเคมีในทางอุตสาหกรรม 2 ชนิดและสารที่เกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจ 2 ชนิด ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สารมลพิษตกค้างยาวนานที่ควบคุมตามอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ

	CAS Number	สารเคมี กำจัดศัตรูพืช	สารเคมีทาง อุตสาหกรรม	สารที่เกิด โดยไม่ตั้งใจ
อัลดริน (aldrin)	309-00-2	✓		
คลอเดน (chlordane)	57-74-9	✓		
ดีดีที (DDT)	50-29-3	✓		
ดีลดริน (dieldrin)	60-57-1	✓		
เอนดริน (endrin)		✓		
เฮปตะคลออร์ (heptachlor)	76-44-8	✓		
ไมเร็กซ์ (mirex)		✓		
โทกซาฟีน (toxaphene)	8001-35-2	✓		
เฮกซ์คลอโรเบนซีน (hexachlorobenzene)	118-74-1		✓	
พอลิคลอโรไดฟีนิล (polychlorinated biphenyl)	1336-36-3		✓	
ไดออกซิน (polychlorinated dibenzo-p-dioxin: PCDDs)				✓
ฟิวแรน (polychlorinated dibenzofurans: PCDFs)				✓

แหล่งข้อมูล

- 1 <http://ipen.ecn.cz/handbook/html/index.html>, 11 เม.ย. 2550
- 2 <http://www.pops.int/documents/signature/signstatus.htm>, 11 เม.ย. 2550
- 3 <http://www.pops.int/documents/background/hcwc.pdf>, 11 เม.ย. 2550
- 4 http://www.pcd.go.th/info_serv/haz_pops.htm, 11 เม.ย. 2550
- 5 <http://www.pops.int/documents/pops/default.htm>, 11 เม.ย. 2550

เอกสารเผยแพร่ของ www.chemtrack.org

จัดทำเมื่อ 11 เมษายน 2550